

१०. नियम बनाउने अधिकार:- यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्नलाई श्री ५ को सरकारले नियम बनाउन सक्नेछ ।

११. यो ऐन र यस अन्तर्गत नियममा नलेखिएकोमा गर्ने:- यो ऐन र यस अन्तर्गत वन्ने नियममा लेखिएको जति कुरामा यही ऐन र नियममा लेखिएबमोजिम र अरुमा प्रचलित कानूनबमोजिम गर्नु पर्छ ।
लालमोहर सदर मिति २०१५/०५/११/४

आज्ञाले—

नयनबहादुर खत्री

श्री ५ को सरकारका सचिव

कानून तथा संसदीय प्रबन्ध मन्त्रालय

कानून तथा संसदीय प्रबन्ध मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराजबाट बनाई बक्सको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारण जनताको जानकारीका लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचूडामणी नरनारायणेत्यादि विविध विरूदावली विराजमान मानोज्ञत ओजस्वी राजन्य प्रोज्ज्वल नेपालतारा अति ओजस्वी त्रिभुवन प्रजातन्त्र श्री पद ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिमय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखा दक्षिणबाहु महाधिपति फिल्लमाशोल र सर्वोच्च कम्प्याण्डर इचाफ श्री मन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्र वीरविक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदा समर विजयिनाम् ।

२०१५ सालको ऐन नं. २०

तथ्याङ्क संकलन गर्ने सुविधा प्राप्त गर्नको निमित्त बनेको ऐन

जनताले ई अधिक मात्रामा ठोस हित हुने नीति निर्धारण गर्ने, सरकारी विभागहरूको प्रशासकीय निपुणता बढाउन र मुलुकको आर्थिक गतिवधि बारे यथार्थ ज्ञान प्राप्त गर्ने श्री ५ को सरकारलाई यथार्थ आधार चाहिएको र त्यस्तो आधार जुटाउन तथ्यांक संकलन सम्बन्धी सुविधाको व्यवस्था गर्न र तथ्यांक संकलन, संग्रह, प्रकाशन र विश्लेषण गर्ने कामको निमित्त एक केन्द्रीय विभागको स्थापना गर्ने आवश्यक परेकोले श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रिपरिषद्का सल्लाह अनुसार यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सको छ -

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ:- (१) यस ऐनको नाम तथ्यांक ऐन, २०१५ रहको छ ।

६४८०

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) यो ऐन नेपाल भरमुलुकमा लागू हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा -

(क) "अधिकार प्राप्त अफिसर" भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत संकलन गर्नु पर्ने तथ्यांक र खबरको विवरण संकलन गर्न सूचित आदेशद्वारा अधिकार दिइएको अफिसर सम्झनु पर्छ ।

(ख) "डाइरेक्टर" भन्नाले श्री ५ को सरकारबाट नियुक्त केन्द्रीय तथ्यांक विभागको डाइरेक्टर सम्झनु पर्छ ।

(ग) "सूचित आदेश" भन्नाले नेपाल गजेटमा प्रकाशित आदेश सम्झनु पर्छ ।

(घ) "विभागको अफिसर" भन्नाले तोकिए बमोजिम केन्द्रीय तथ्यांक विभागको अफिसर भनी नियुक्त भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तोकिएको वा तोकिए बमोजिमको सम्झनु पर्छ ।

३. विवरण दाखिल गराउने अधिकार:- श्री ५ को सरकारले सूचित आदेशद्वारा कुनै वर्गको व्यक्तिहरूको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको सोही आदेशमा तोकिएको कुरा सम्बन्धी तोकिएको खबर, लगत र तथ्यांकको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा डाइरेक्टर छेउ दाखिल गर्न त्यस्तो व्यक्तिलाई आदेश गर्न सक्छ ।

४. तथ्यांक संकलन गर्न निर्देश गर्ने अधिकार:- (१) श्री ५ को सरकारले सूचित आदेशद्वारा यस दफामा लेखिए बमोजिम कुनै कुराका सम्बन्धमा तथ्यांक संकलन गर्न निर्देश गर्न सक्छ ।

(२) उपदफा (१) अन्तर्गत निकालिएको आदेशद्वारा देहाय बमोजिम गर्न सकिनेछ -

(क) संकलन गर्नु पर्ने खबरको लगत तोक्ने,

(ख) त्यस्तो खबर संकलन गर्ने कामको निमित्त अधिकार प्राप्त अफिसरहरूनियुक्त वा मनोनित गर्ने तिनीहरूका काम, कर्तव्य र अधिकारहरू तोक्ने र त्यस्तो काम, कर्तव्य र अधिकारहरूको प्रयोग तथा पालन गर्दा तिनीहरूले अपनाउनु पर्ने कायानुविधि तोक्ने, र

(ग) त्यस्तो आदेश अन्तर्गत संकलन गर्नु पर्ने तथ्यांक सुविधा पूर्वक संकलन गर्नको निमित्त श्री ५ को सरकारको विचारमा आवश्यक देखिएका वा आकस्मिक अरु सबै कुराहरूको व्यवस्था ।

५. विवरण दाखिल भएउने डाइरेक्टरको अधिकार:- डाइरेक्टरले आफै वा अरु कुनै अफिसरद्वारा कुनै व्यक्ति छेउ लिखित सूचना पठाई तोकिएको कुरा सम्बन्धी तोकिएको खबर, लगत र तथ्यांकको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा आफु छेउ दाखिल गन त्यस्तो व्यक्तिलाई आदेश गर्नसक्छ ।

६. रेकर्ड जाच्ने अधिकार:- डाइरेक्टर वा निजको अधिकार क्षेत्र भित्र रही काम गर्ने कुनै अधिकार प्राप्त अफिसर वा निजद्वारा दफा ५ अन्तर्गत लिखित रूपमा अधिकार पाएको कुनै अफिसरले दफा ३ वा दफा ४ अन्तर्गतको आदेश वा दफा ५ अन्तर्गतको सूचनामा तोकिएको कुनै कुराको सम्बन्धमा तथ्यांक संकलन गर्ने प्रयोजनको निमित्त वा त्यस्तो आदेश वा सूचना अन्तर्गत दाखिल भएको कुनै लगत, विवरण वा खबर साँचो हो होइन भन्ने कुराको जाँचको निमित्त देहायबमोजिम गर्नसक्छ:-

(क) कुनै खबर वा विवरण दाखिल गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै व्यक्तिको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको कुनै घरजग्गामा पूर्व सूचना दिई मनासीब माफिकको समयमा प्रवेश गर्न ।

(ख) त्यस्तो व्यक्तिको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको कुनै लिखत वा चीज आफु छेउ पेश गर्ने आदेश दिन र त्यसको जाँच गर्न, र

(ग) यो ऐन अन्तर्गत संकलन गर्नु पर्ने तथ्यांक सम्बन्धी कुनै खबर कुनै व्यक्तिलाई थाहा छ भन्ने मनासीब माफिकको विश्वास भएमा निजसंग कुनै प्रश्न सोध्न ।

७. विवरण माग्ने अधिकार:- डाइरेक्टरले नेपाल गजेटमा प्रकाशित सूचना द्वारा सोही सूचनामा तोकिएको कुरा सम्बन्धी तोकिएबमोजिमको खबर वा तथ्यांकको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा आफु छेउ दाखिल गन कुनै वर्गका व्यक्तिलाई अनुरोध गर्न सक्छ ।

८. खबर वा विवरणको प्रकाशनमा प्रतिबन्ध:- (१) दफा ३ वा दफा ४ वा दफा ५ वा दफा ६ वा दफा ७ अन्तर्गत दाखिल भएको वा प्राप्त गरिएको

६४९

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

वा वयार भएको कुनै व्यक्तिगत वा कुनै परिवार, वा फर्म वा कम्पनी सम्बन्धी विवरण वा खबर वा त्यसको कुनै अंश सो खबर वा विवरण दिने व्यक्तिको वा निजद्वारा अधिकार प्राप्त प्रतिनिधिको लिखित स्वीकृति विना डाइरेक्टर वा विभागको अफिसर वा हेक अरु कसैलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपबाट देखाउन वा प्रकाशित गर्न हुंदैन।

(२) यो ऐन अन्तर्गत मुद्दा चलाउने प्रयोजनको निमित्त त्यस्तो विवरण अदालतमा पेश गर्नमा उपदफा (१) ले बाधा पुऱ्याउने छैन।

६. सजाय:- (१) दफा ३ वा दफा ४ वा दफा ५ अन्तर्गत कुनै खबर वा विवरण दिनुपर्ने कर्तव्य भएका कुनै व्यक्तिले देहायको कसूर गरेमा निजलाई त्यस्तो प्रत्येक कसूरको निमित्त रु १०० एकसयसम्म जरिवाना वा एक महीना सम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।

(क) जानी जानी त्यस्तो खबर वा विवरण नदिएमा वा दिन इन्कार गरेमा, वा

(ख) जानी जानी कुनै भुट्टा खबर वा विवरण दिएमा वा दिलाएमा।

तर यस उपदफा अन्तर्गत सजाय हुने कसूर कुनै कम्पनी वा संगठित संस्थाले गरेकोमा सो कसूर भएको कुरा आफूलाई थाहा थिएन वा सो कसूर रोक्न आफुले सकभर उचित प्रयत्न गरेको थियो भन्ने कुरा प्रमाणित गर्न सकेमा बाहेक सो कम्पनी वा संस्थाको प्रत्येक डाइरेक्टर, मेनेजर, सेक्रेटरी वा अरु अफिसर वा प्रतिनिधिलाई रु. २० दुइसय सम्म जरिवाना वा तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।

(२) कुनै व्यक्तिले डाइरेक्टर वा निजद्वारा दफा ६ अन्तर्गत अधिकार प्राप्त कुनै अफिसरलाई सो दफाको खण्ड (क) अन्तर्गत कुनै घर जग्गामा प्रवेश गर्ने अधिकारको प्रयोगमा बाधा पुऱ्याएमा, वा सो दफाको खण्ड (ख) अन्तर्गत पेश गर्ने आदेश दिइएको कुनै लिखित वा चीज जानी जानी पेश गर्न इन्कार गरेमा वा सो दफाको खण्ड (ग) अन्तर्गत सोधिएको कुनै प्रश्नको उत्तर दिन इन्कार गरेमा वा जानी जानी भुट्टा उत्तर दिएमा निजलाई रु. १०० एक सयसम्म जरिवाना वा एक महीनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।

(३) डाइरेक्टर वा विभागको अफिसर वा कुनै अधिकार प्राप्त अफिसरले देहायको कसूर गरेमा निजलाई त्यस्तो प्रत्येक कसूरको निमित्त रु. २०० दुइ सय सम्म जरिवाना वा २ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ।

- (क) दफा ८ उल्लंघन गरी कुनै खबर वा विवरण वा त्यसको कुनै अंश प्रकाश गरेमा, वा
- (ख) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम अन्तर्गत दिइएको आदेश पालन नगरेमा वा पालन गर्न इन्कार गरेमा वा आदेश पालन गर्दा उचित सावधानी वा तत्परता नदेखाएमा वा
- (ग) आफ्नो जिम्मामा रहेका तथ्यांक सम्बन्धी रेकर्ड लापरवाहीले वा जानी जानी नष्ट गरेमा वा अन्य कुनै किसिमबाट त्यसमा नोक्सानी पुऱ्याएमा वा गलत नतिजा निस्कने गरी कुनै खबर किर्ते गरेमा वा अन्य तरिकाबाट प्रयोग गरेमा वा तेस्तो रेकर्ड आफ्नो व्यक्तिगत लाभ वा अनधिकृत कामको लागि प्रयोग गरेमा ।

(४) दफा ८ उल्लंघन गरी कुनै व्यक्तिले कुनै अधिकार प्राप्त अफिसर वा विभागको अफिसरबाट कुनै खबर वा विवरण प्राप्त गरेमा निजलाई रु. २०० दुइ सय सम्म जरिवाना वा २ महिना सम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

तर त्यसरी प्राप्त गरेको खबर वा विवरण प्रकाशित समेत गरेमा निजलाई रु. ५०० पाँच सय सम्म जरिवाना वा ५ महिना सम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(५) कुनै व्यक्तिले जनतालाई यो ऐन अन्तर्गत दिइएको कुनै आदेशको पालन नगर्नु भनी वा अधिकार पाएका कुनै अफिसर द्वारा कानून बमोजिम मागिएको कुनै खबर वा विवरण वा सोधिएको कुनै प्रश्नको उत्तर नदिनु भनी प्रचार गरेमा निजलाई रु. १०० एक सय सम्म जरिवाना वा एक महिना सम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

१०. कसूर सम्बन्धी कारवाई गर्ने अधिकारः— (१) यो ऐन अन्तर्गतको कसूर सम्बन्धी कारवाई र सजाय गर्ने अधिकार स्थानीय बडाहाकिम वा मेजिस्ट्रेटलाई मात्र हुनेछ ।

(२) यो ऐन अन्तर्गतको कसूर सम्बन्धी कारवाई ठाडो जाँचबूझ द्वारा गरिनेछ । त्यस्तो प्रत्येक मुद्दा सरकार बादी भई हेरिनेछन् ।

(३) गजेटेड अफिसरका सम्बन्धमा श्री ५ को सरकारको अनुमति र अरु व्यक्तिको सम्बन्धमा डाइरेक्टरको अनुमति नभई यो ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कुनै कसूरको सम्बन्धमा कुनै उजूर लाग्ने छैन ।

६२९

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

११. अपील:- बढाहाकिम वा मेजिष्ट्रेटले दिएको आदेश, फैसला र तोकेको सजायमा कसैको चित्त नबुझे सर्वोच्च अदालतमा अपील गर्न पाउनेछ ।
१२. आदेशमा प्रश्न उठन नसक्ने:- यो ऐन द्वारा प्रदत्त अधिकारका प्रयोग गरी दिइएको कुनै आदेशका सम्बन्धमा कुनै अदालतमा प्रश्न उठन सक्ने छैन ।
१३. नियम बनाउने अधिकार:- यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वित गर्न श्री ५ को सरकारले नियम बनाउन सक्छ ।
१४. खारेजी:- जनगणना ऐन, २०१३ खारेज गरिएको छ ।
- लालमोहर सदर मिति:- २०१५/०१/१४ मा

आज्ञाले—

(नयनबहादुर खत्री)

श्री ५ को सरकारको सचिव

कानून तथा संसदीय प्रबन्ध मन्त्रालय ।

 गोस्वापत्र छापाखानामा मुद्रित ।